

Kentsel Yoksullukla Mücadelede Belediyelerin Rolü “Keçiören Belediyesi Örneği”

Nazlı YÜCEL BATMAZ ^a
Kırıkkale Üniversitesi

Öz

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de çözülmesi gereken büyük bir sorun olarak karşımıza çıkan yoksulluk, toplumlarda, istikrarlı varlığını tarihin her döneminde -yaşam ve yönetim biçimleri, gelenekleri, coğrafyaları ve diğer tüm özellikleri ne kadar farklı olursa olsun- devam ettirmiştir/ettirmektedir. Yoksulluğun görünürlüğünün en fazla olduğu yerler kentlerdir. Modernizmle gelen farklı iş alanları insanları şehirlere sürüklemekte, birçok insan yoksullukla karşı karşıya gelmektedir. Kent özelinde yaşanan yoksulluk olarak ifade edilen kentsel yoksulluk, kentin sunduğu hak ve olanaklara o kent halkının ulaşamaması şeklinde tanımlanmaktadır Kentlerde zengin ve yoksul bölgeler arasındaki uçurum giderek derinleşmekte, ekonomik olduğu kadar sosyal, kültürel ve ahlaki problemler de ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda çalışmada Keçiören Belediyesinin kentsel yoksulluğu azaltabilmek amacıyla uyguladığı politikalar ve uygulamaları ile belediyelerin kentsel yoksullukla mücadeledeki önemi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Keçiören Belediyesinin yoksullukla mücadelede uyguladığı politikalar 2012-2015 yılları arasında değerlendirilmeye tabi tutulmuş, bu değerlendirmede 2012-2014 yılları için faaliyet raporlarındaki bilgiler, 2015 yılı için ise belediyenin ilgili birimlerinden alınan bilgiler -faaliyet raporu yayınlanmadığı için-baz alınmıştır. 2012-2015 yılları arasında yoksullukla mücadelede yeni uygulamaların eklendiği ve SDYV ile koordinasyon içinde çalışıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Yoksulluk; Kentsel Yoksulluk; Keçiören Belediyesi

Yoksulluk, günümüzde sadece az gelişmiş ülkelerin değil, gelişmiş ülkelerin de en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm ülkelerin mücadele ettiği sorunların başında gelen yoksulluk önceleri daha çok ekonomik nedenlerle, bir gelir yetersizliği olarak ifade edilmiş “asgari yaşam standardının gerektirdiği temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için yeterli miktarda gelirin elde edilememesi” şeklinde tanımlanmıştır. Günümüzde ise ekonomik yetersizlik durumuna ek olarak, aynı zamanda temel haklara ulaşamamadan bireysel tutum ve davranışlara kadar çok boyutlu bir sorun olarak nitelenen yoksulluk bireyin toplumsal bir varlık olmasından hareketle “belirli bir hayat standardından yoksun kalmak” şeklinde tanımlanmaktadır. Özellikle sanayileşmeyle birlikte yaşanan gelir farklılıklarının derinleşmesi, insanların daha iyi bir yaşam için kentlere göç etmesi neticesinde

yoksulluk kentlerde daha da belirginleşmiş, kentlerin iktisadi yapısıyla birlikte yaygınlaşıp süreklileşmiştir. Kent özelinde yaşanan yoksulluk olarak ifade edilen kentsel yoksulluk; yoksulların yaşadıkları kent alanlarında insanların yeterli gelire sahip olamamaları, temel hizmetlerden yararlanma olanaksızlığının yanı sıra, kent alanlarından dışlanma, olumsuz yaşam ortamları, bilgi, eğitim ve karar alma yetkisi ve yurttaşlık gibi temel haklardan yararlanma yetersizliği gibi sorunlara da yol açmaktadır (Türkdoğan, 2003, s. 106-107). Böylece kentsel yoksulluk; kentsel uyumsuzluk, gecekondulaşma, sağlıksız çevre, işsizlik, kayıtdışı (enformel) istihdamda artış, suç oranlarında artış, sokak çocuklarında artış ve kadın problemleri olmak üzere bazı sorunları da beraberinde getirerek, kentlerdeki huzur ve güven ortamını olumsuz etkilemektedir (Es ve Güloğlu, 2004, s. 11). Yoksul insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmek, onlara insan

^a Nazlı YÜCEL BATMAZ, Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Keskin MYO, nazli_yucel@yahoo.com.

onuruna yaraşır bir hayat standardı sağlamaya çalışmak ve böylece kentlerde güvenli ve huzurlu ortamları yaratmak amacıyla genelde merkezi idare yerel düzeyde de yerel yönetimler yoksullukla mücadele politikaları uygulamaktadırlar.

Yoksulluğun önlenmesine veya azaltılmasına yönelik olarak “görev ve yetki sahibi kuruluşların değişen/gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda görev ve sorumluluklarını yerine getirmedikleri, merkezi ve yerel düzeyde faaliyet gösteren birçok kurum veya kuruluş olmakla birlikte bunların bir koordinasyon içerisinde olmadıkları, çoğu zaman birbirlerinden kopuk hareket ettikleri, yapılan nakdi ve aynı yardımları izleyen çalışmaları ve kurumsal araçlarının bulunmadığı” şeklinde genellemeye varan eleştiriler yapılmaktadır. Bu çalışmada bir yerel yönetim birimi olan Keçiören Belediyesinin kentsel yoksulluğu azaltabilmek amacıyla 2012-2015 yıllarındaki uygulamaları, bu konuda getirilen eleştiriler çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda çalışmanın ilk kısmı olan kavramsal çerçeveye çizilerek yoksulluk, kentsel yoksulluk kavramları açıklanacaktır. Daha sonra belediyelerin yoksullukla mücadelesine imkân veren mevzuat ortaya konularak Keçiören Belediyesinin faaliyetleri 2012-2015 yılları itibarıyla değerlendirilecektir.

Yoksulluk

Gelişmiş ya da gelişmekte olan tüm ülkelerin ortak bir sorunu olan yoksulluk, istenmeyen bir durum olarak kabul edilmekte ve önlenmesi için çalışılmaktadır. Dünya genelinde 1980’li yıllardan itibaren yaşanmakta olan küresel dönüşümler, yoksulluğun etki alanını genişletmiş ve kentleşme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk sorunu, kentsel ortamda çok daha farklı boyutlarda kendisini göstermiştir/göstermektedir (Dündar, 2011, s.125).

Yoksulluğun giderek artması ve yoksulluk çalışmalarının önem kazanmasına rağmen üzerinde görüş birliğine varılmış bir yoksulluk tanımı olduğunu söylemek zordur (Arabacı, 2011, s. 122). Yoksullukla ilgili yapılan tanımlar, yoksullara bakış açılarına göre, değişik değer sistemlerine sahip bir toplumsal yapıdan bir diğerine ve zaman içinde değişkenlik

göstermektedir. Bu çerçevede yoksulluğa ilişkin birçok kavram ve bunlara bağlı olarak da birçok değişik tanım bulunmaktadır (Şenses, 2014, s. 62). Gelir temel alınarak yapılan tanımlarda, bireylerin temel ihtiyaçlarını asgari seviyede karşılayacak gelir kaynaklarına sahip olmaması üzerinde durularak (Misturelli ve Heffernan, 2008, s. 667), yoksulluk, bir kişinin, asgari düzeyde yaşayabilecek koşulları kapsayan yiyecek, barınma, giyim ve sağlık gibi nitelikleri içeren temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumu olarak tanımlanmaktadır (Joassart-Marcelli, 2005, s. 25). Ancak bu tanım son zamanlarda artık kabul görmemekte, yoksulluk daha geniş kapsamda ele alınmaktadır (Macpherson ve Silburn, 1998, s. 1). Çünkü yoksulluk sadece temel ihtiyaçlara ulaşmada ve ekonomik kaynaklarda eksiklik değildir. Yoksulluk aynı zamanda, temel mal ve hizmet ile gelire ulaşmada adaletsizlik ya da mahrumiyeti içermektedir (The Urban Government 1996-97, s. 4). Bu bakış açısıyla yoksulların maddi, kültürel ve toplumsal kaynaklarının çok sınırlı olması nedeniyle ikamet ettikleri ülkede asgari seviyede kabul edilebilir yaşam tarzından mahrum kalan kişilerdir. Belirli bir hayat standardından yoksun kalmak (Bocutoğlu, 2003, s. 221) şeklinde ifade edilen yoksulluk, bu belirlemeye göre doğal bir ayıklanma süreci gibi ‘dışlanmış’ bir kesimi oluşturmaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun bu gerçek değişmemektedir (İnsel, 2001, s. 70).

Bazen maddi kaynaklardan, bazen de kültürel kaynaklardan yoksun kalındığını tanımlayan bir durum’ olarak da ifade edilen yoksulluğun tanımlanma güçlülüğünden dolayı, birçok türü ve tanımlaması bulunmaktadır (Gordon, 1999, s. 825). Literatürde yoksulluk farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan en yaygın olanları ‘mutlak yoksulluk’ ve ‘görelî yoksulluk’ olarak yapılan tanımlamalardır.

Bu tanımlamalardan ilki yoksulluk tanımları içindeki en eski ve en temel yoksulluk tanımı olarak nitelendirilen ilk kez J. Rowntree tarafından kullanılmış olan ve insanların yaşamak için gerekli asgari ihtiyaçlarını karşılamak bakımından yeterli kaynağa sahip olamama durumunu (Okumuş, 2010, s. 72-73) ifade eden mutlak yoksulluktur. Yoksulluk sınırını daha somut ve karşılaştırılabilir kılması nedeniyle daha çok gelir ve tüketim harcamaları üzerinden tanımlanan (Şenses, 2014, s. 63) mutlak yoksulluk, hane

halkı veya bireylerin, biyolojik olarak yaşantılarını sürdürebilmeleri için, ihtiyaç duydukları yiyecek, barınak ve asgari tıbbi hizmetler gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamamak olarak ifade edilmektedir (Erdem, 2006, s. 327). Diğer bir tanımda mutlak yoksulluk, "hane halkı ya da bir kişinin yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan en düşük tüketim düzeyi" (Dumanlı, 1996, s. 6) olarak tanımlanmıştır. Bu kişilerin sayısı, genellikle belirli bir minimum gelir düzeyinin altında yaşayan insanların sayısı ile hesap edilmektedir. Bu düzey ulusal gelir düzeylerinden bağımsız olarak, günlük bir dolardan aşağı gelir düzeyine sahip olanların sayısı şeklinde belirlenmektedir (World Bank, 2000/2001, s. 17). Dolayısıyla mutlak yoksulluk sınırı ülkeden ülkeye değişen bir nitelik göstermektedir. Ülkemizde mutlak yoksulluk oranı, asgari refah düzeyini yakalayamayanların sayısının toplam nüfusa oranı olarak hesaplanmaktadır (TÜİK, 2008, s. 34).

Yoksulluk sınırı için yapılan 'mutlak' sınırın ortaya çıkışı beraberinde ülkeden ülkeye değişen 'görelî' bir yoksulluk yaklaşımını da gündeme getirmiş, kişinin toplumsal bir varlık olmasından hareket eden ve kendisini biyolojik olarak değil, toplumsal olarak yeniden üretebilmesi için gerekli tüketim ve yaşam düzeyinin saptanmasını içeren görelî yoksulluk kavramını ortaya çıkarmıştır. Bir ulusun genel yaşam düzeyini yansıtması ve içerisindeki eşitsizliği göstermesi açısından önemli olan (DPT, 2001, s. 104), fakir hane halkı veya birey ile o toplumda yaşayan ve mevcut şartlara göre ortalama bir gelire sahip olan hane halkı veya birey arasındaki gelir kaynaklarına sahip olma gücü arasındaki açıklık (Dumanlı, 1996, s. 8) olarak ifade edilen görelî yoksulluk; maddi kaynakların, toplumda adet haline gelmiş veya en azından özendirilen ve onaylanan normal etkinliklere katılımın gerçekleşmemesi durumunun, konfora ve yaşam koşullarına sahip olmanın olanaksız veya son derece kısıtlı hale gelecek kadar yetersiz kalması (Oyen, 1992, s. 617) şeklinde tanımlanmaktadır. Yani görelî yoksullukla ülke içinde ortalama geliri, belli bir oranın altında olanlar ifade edilmektedir (Torlak ve Yavuzçehre, 2008, s.24). Bu bağlamda mutlak yoksulluk kavramı ile sadece gıda yoksulluğu ön plana çıkarken görelî yoksullukta ise kişi başına düşen ortalama gelir ve alt sınıfın geliri vurgulanmaktadır (Dansuk, 1997, s.

6). Mutlak yoksullukta birey ya da hane halkının temel gereksinimleri karşılanamazken; 'görelî yoksulluk'ta birey ya da hane halkının, toplumda oluşturulmuş refaktan yeterince yararlanmaması söz konusudur (Önen, 2010, s. 66). Dolayısıyla mutlak yoksulluk kavramına göre, yoksulların bulunmadığı bir toplum olabilirken, yoksulluğu bir eşitsizlik olgusu olarak alan ve gelir dağılımıyla doğrudan ilişkilendiren görelî yoksulluk yaklaşımına göre, toplumda her zaman yoksul bir kesim olacaktır (Şenses, 2014, s. 92).

Ekonomik yetersizlik durumuna ek olarak, aynı zamanda temel haklara ulaşamamaktan bireysel tutum ve davranışlara kadar çok boyutlu bir sorun olan yoksulluğa yüklenen anlamlar çerçevesinde yoksulluk; "açlıktır, eğitimsizliktir, barınacak bir evinin olmamasıdır, hasta olmak ve tedavi olamamaktır, hiçbir işinin olmaması ya da iyi bir işe sahip olamamaktır, kirli suyun sebep olduğu hastalık nedeniyle çocuğunu kaybetmektir, gelecek korkusuyla yaşamak ve çocuklarının geleceğinden endişe duymaktır, umutsuzluktur, eşitsizliktir, özgür olamamaktır, siyasal yaşama katılamamaktır" (Gündoğan, 2008, s. 42-43).

Yoksulluğun nedenleri

Yoksulluğun tanımı genişledikçe, yoksulluğun nedenlerini belirlemek de güçleşmektedir. Bununla birlikte yoksulluğun nedenleri zaman içerisinde sosyo-ekonomik değişiklikler ile çeşitlenmektedir. Bugünkü haliyle yoksulluk sorunu, kentleşmenin yayılması ve bireyciliğin hakim hale gelmesiyle tanımlanan sanayi toplumlarının gelişimi ile ortaya çıkmıştır (Mingione, 2011, s. 261). Yoksulluk temelde iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk durumda ülke olarak üretim kapasitesi düşüktür ve toplumun büyük bir kesimi yoksuldur. Bu tür yoksulluk, ülkenin genel karakteristik yapısından kaynaklanmaktadır. İkinci durumda ise; ülke esas olarak zengin olduğu halde, toplumda yoksul bir kesim yine de mevcuttur. Bu tür yoksulluk, ülkenin genel karakterinden değil, sistemin insan merkezli olmayışından kaynaklanmaktadır. Tamamen gelir dağılımı bozukluğunun sonucu olan bu tip yoksulluk, birçok batı ülkesinde görülmektedir (Bolayır, 2007, s. 57-58).

Sosyo-ekonomik değişiklikler ile çeşitlenen (Hazman, 2010, s. 137) yoksulluğun nedenleri şu şekilde

sıralanabilir(Başıoğlu, Ölmezoğulları ve Parasız, 1999, s. 205-206; Aktan, 2002, s. 1):

- Gelir dağılımındaki eşitsizliklerin artışı,
- Ekonomik dalgalanmalar,
- Göç,
- Cinsiyet ayrımı,
- Korunmasız grupların varlığı (kadınlar, özürlüler, çocuklar, yaşlılar vb.),
- İstihdam olanaklarının yetersiz oluşu,
- Bireysel tutum ve davranışlar,
- Nüfus vb.

İnsanlığın karşılaştığı en temel sorunlardan biri olan yoksulluğun uzantıları çok geniş olduğu için, nedenlerini de çoğaltmak mümkündür. Yoksulluk, özünde bireysel ve sosyal olduğu kadar, aynı zamanda politik bir süreçtir. Bu nedenle yoksulluğun ya da yoksulluğa neden olan yoksunlukların neler olduğu oldukça önemlidir (Sallan-Gül, 2002, s.108).

Kentsel Yoksulluk

Yoksulluk ve yarattığı sorunlar giderek ağırlaşırken, kentler yoksulluğun arttığı ve çeşitlendiği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. 'Kent Yoksulları' kavramı, 1996 yılı Birleşmiş Milletler HABİTAT raporunda nüfusun kentlerde yaşayan bir kesiminin, çeşitli nedenlerle, tarihsel ve coğrafi olarak belirlenmiş asgari bir geçim standardını sağlayabilecek yeterli kaynaklara ve konuta ulaşamaması, barınma yoksulluğu ile beraber davranışsal ve toplumsal ilişkiler açısından sorunlara yol açabilecek bir konumda olması durumu olarak açıklanmıştır(Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç, 2002, s. 201). Ekonomik bir sorun olmanın ötesinde daha geniş bir tablo içinde ele alınan kentsel yoksulluk daha çok kentlerde ortaya çıkan yoksulluğun farklı yönlerini yansıtan sekiz faktöre vurgu yapılarak tanımlanmaktadır. Bu sekiz faktör (Aytaç, 2009, s.143):

- Yetersiz gelir,
- Yetersiz ve istikrarsız kaynak sahipliği,
- Yetersiz barınma,
- Kamusal altyapı hizmetlerindeki yetersizlik,
- Sosyal güvenlikten mahrumiyet,
- Yoksulların hukuksal güvenceden yoksun olmaları,
- Karar alma sürecine yoksulların katılmamaları,

- Yoksul kesimin sessizliği.

Bu çerçevede kentsel yoksulluk; gelir, eğitim, sağlık ve güvenlik, konut, kentsel altyapı, doğal çevre, aile, enformel örgütlenmeler, siyasal partiler, sivil toplum kuruluşları ve cemaat ilişkileri vb. farklı alanlardaki mutlak ve göreceli yoksulluk hallerini kapsamaktadır (Aytaç, 2009:143).

Küreselleşme ile birlikte yaşanan dönüşümler sonucunda gerek gelişmiş ülkelerin ve gerekse de diğer ülkelerin metropollerinde büyük ölçüde etkisini gösteren kentsel yoksulluğun, yeni uluslararası işbölümüyle ortaya çıkan eşitsizlikler bağlamında küresel ölçekte gerek bölgeler ve kentler gerekse de kentsel mekânlar arasında gittikçe derinleştiği ve buna paralel olarak boyutlarının arttığı ve çeşitlendiği ifade edilmektedir (Ersoy ve Şengül, 2002, s. 58-59).

Kentsel yoksulluğun boyutlarının artması kentsel yoksulluğa paralel olarak ortaya çıkan farklı tanımlamaları da beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede kentlerde yaşanan yoksulluğun farklı boyutlarını ortaya koyan tanımlamalardan ilki "Çalışan Yoksullar" kavramıdır. Çalışan yoksulluğu; çalışan bireylerin harcanabilir net gelir açısından yoksul olmaları halidir (Erdoğan ve Kutlu, 2014, s. 69).Çalışan yoksulluğuna, çalışma sonucunda temel gereksinimlerini karşılayacak düzeyde gelirin elde edilememesinin neden olduğu ifade edilmektedir (Kapar, 2005, s.196). Dünyada hakim olan yoksulluk nedeniyle hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde geniş çalışan kümeleri çalışmaları karşılığında elde ettikleri gelire temel gereksinimlerini karşılayamamakta ve çalışan yoksul olarak adlandırılmaktadır (Sengenberger, 2001, s. 43). Özellikle günümüzde güvencesiz, part-time, esnek çalışma modellerinden dolayı çalışanlar arasında yoksulluk oranı giderek artış göstermektedir.

Kentsel yoksulluğun bir diğer boyutunu ortaya koyan kavram 'Nöbetleşe Yoksulluk'tur.Nöbetleşe yoksulluk, eşitsiz güç ilişkileri temelinde kentli yoksul kesim içinde bir grubun diğerlerinin üzerinden zenginleşmesini, refahını arttırmasını betimlemektedir. Temel özellikleri: Arsa ve konut piyasasında kurulan ilişkilere dayanması, iş piyasasında kurulmuş olan, özellikle hemşehrilik esaslı ilişkilerle eklenmesi, bu piyasalarda yaratılan getirilerin sistem içinde yer

alanlara eşitsiz dağılımı, bu eşitsiz getirirler temelinde yükselen politik ilişkilerdir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2003, s. 80).

Kentsel yoksullukla ilgili ve kent içindeki işsiz yoksulluk olarak da nitelendirilebilen diğer bir kavram 'Yeni Yoksulluk' tur. Daha önceki yoksulluk tanımlamalarına karşı büyük zıtlıklar içeren yeni yoksulluk tanımına göre; "Daha önceki yoksullar da yoksuldu; ama işsiz değillerdi. Eski yoksulların çok önemli bir kısmı çalışıyordu. 1990'lara girdiğimizde ise yetişkinlerin işsiz kaldıklarını görüyoruz." şeklinde ifade edilmektedir. Burada işsizlikten kasıt sadece "aktif olarak iş arayanlar" değildir. Ayrıca işsiz kesim, iş pazarının dışında yer alanlar ya da bu pazardan atılmış olanlar olarak kabul edilmektedir (Wilson, 1998, s. 24-31). Yeni yoksulluk özellikle gelişmiş ülkelerde görülmektedir. Mevcut sistemin içerisinde yer almayan, sosyal, siyasal ve ekonomik olarak dışlanan insanlardan meydana gelmektedirler. Akrabalık, yakın çevre, aile veya arkadaş gibi sosyal bağları oldukça azdır. Ekonomik olanaklardan yararlanma düzeyleri düşük olup, kent içerisinde tecrit edilmeye çalışılan insanlardır. Yoksullukları sürekli hale gelmiştir. Bu durum onların yoksulluktan kurtulmalarına imkân vermemekte ve yoksulluğa mahkûm etmektedir (Erdem, 2006, s. 344-345). Açlığa dayalı yoksulluktan sürekli risk altındaki yoksulluğuna geçişin emarelerini barındıran yeni yoksulluk, yalnızca gelir ve tüketim sorunları dolayısıyla yoksulların mutlak yoksulluk çizgisinde yaşamasıyla ilgili değil, onların yaşamlarını iyileştirecek yapabilirliklerini kısmen veya tamamen yitirmesiyle ilgilidir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001, s. 70-73). Toplumsal dışlanma riski taşıyan, kenarda kalan, özellikle ekonomik ilişkiler açısından sistemle bütünleşmesi giderek zorlaşan bir tabakayı işaret eden (Aytaç ve Akdemir, 2003, s. 52; Buğra ve Keyder, 2003, s. 21) yeni yoksulları diğer yoksullardan ayıran en önemli özellikleri, yeterli gelire sahip olmaktan dolayı yeterince tüketememek ve sosyal çevreden, toplumdan dışlanma duygusudur (Erdem, 2006, s. 343).

Kentsel uyumsuzluk, gecekondulaşma, sağlıksız çevre, işsizlik, kayıtdışı (enformel) istihdamda artış, suç oranlarında artış, sokak çocuklarında artış ve kadın problemleri olmak üzere bazı sorunları da beraberinde getirerek, kentlerdeki huzur ve güven ortamını

olumsuz etkileyen (Es ve Güloğlu, 2011, s.11) kentsel yoksulluk önceleri; gelişmiş ülkelerde kapitalist kentlerin yapısal bir özelliği olarak görülmekte, az gelişmiş ülkelerde ise düşük sanayileşme ve hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak değerlendirilmekteydi. Yeni kentsel yoksulluk ise, eskiden nüfusun küçük bir kısmı açısından durağan bir olgu olarak tartışılan ya da düşük sanayileşme ve hızlı kentleşmeyle bağlantılı bir olgu olarak açıklanan kentsel yoksulluğun, neo-liberal politikalar sonucu enformel sektör, taşeronluk gibi istihdam biçimlerinin, esnek üretim adı altında ekonomideki ağırlığının artmasıyla daha da yaygınlaşması ve kronikleşmesini temel alarak daha geniş bir çerçevede kullanılmaktadır. Bu anlamda yeni kentsel yoksulluk iki temel özelliğe sahiptir. Birincisi, artık kent yoksulu olarak adlandırılan nüfus, eskiye oranla büyük rakamlara ulaşmıştır. İkinci ve daha önemlisi ise kent yoksulluğu en gelişmiş ülkeler dahil bütün dünyanın ortak sorunu haline gelmiştir. Yeni kentsel yoksulluk günümüzde dünya genelinde kentlerde görece olarak yoksullaşan, eskiye oranla daha büyük bir nüfusu tanımlayan bir olgudur. Bu anlamda yeni kentsel yoksulluk az gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmiş ülkeleri de kapsayacak bir biçimde, sadece toplumsal kategori olarak yedek emek ordusunun parçası olan kent yoksulları kategorisinin değil, son yıllarda görece olarak yoksullaşan daha geniş toplum kesimlerinin yaşam koşullarını anlatmak üzere kullanılmaktadır (Kaygalak, 2001, s. 127).

Yukarıda ifade edilen bilgiler ışığında diğer kentlilerle aralarında önemli eşitsizlikler ve kopukluklar olan bir toplumsal kesimi anlatmak üzere kullanılan kentsel yoksulluk, çeşitli yokluklardan acı çeken yoksulları, sosyal korumayı, sağlık, eğitim, konut, kişisel güvenlik, alt yapı gibi yoklukları kapsayan, dinamik ve potansiyel boyutları olan bir sorundur (Worldbank.org, 2002). Nedenleri arasında ilk başta ekonomik yetersizlikler gelmekte ve bunun da gerçek nedeni çoğu kez politik istikrarsızlıklar olmaktadır. Eğitim, sağlık, barınma, güvenlik, sosyal olanaklardan yararlanma gibi temel gereksinimlerin karşılanamaması kentsel yoksulluğu beslemektedir. Kentsel yoksulluğun en önemli bileşenleri, işsizlik, gelir düzeyindeki düşüklük, yetersiz sağlık koşulları, barınma sorunları, sosyal bütünleşme ve suçluluk sorunları olarak

görülmektedir. Bu sorunlar çerçevesinde gelir, eğitim, sağlık, güvenlik ve yaşam kalitesindeki yetersizlikler sonucunda, kendine yetemeyen ve kentsel toplumsal yapıya yabancılaşan bir sınıf doğmaktadır (Es, 2007, s. 2).

Belediyeler ve Kentsel Yoksulluk

Yoksulluk tüm dünyanın karşı karşıya kaldığı yadsınamaz büyüklükte önem arz eden bir konudur. Bugün birçok ülkede sayıları tam olarak bilinmeyen birçok yoksul insan vardır. Özellikle nüfusun hızlı bir şekilde artması ve ekonomideki kaynakların sınırlılığı bu sorunun önemini arttırmaktadır. Bu açıdan konunun uluslararası/ulusal boyutta ele alındığı kadar yerel boyutta da ele alınması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin yoksulluğun azaltılmasına yönelik faaliyetlerde bulunması, yapıcı ve etkileyici kararlar alıp uygulaması, yerel yönetimlerin kuruluş gerekçelerindedir. Yerel yönetimlerin sosyal hizmet sunma ve sosyal yardım sağlama konusundaki başarısı, yoksulluk sorununun giderilmesinde önem taşımaktadır (Dündar, 2011, s.122).

Son yıllarda hükümetler yoksulluğu azaltmaya ve sosyal refahı arttırmaya yönelik stratejiler üzerine yoğunlaşmakta ve küreselleşmeyle birlikte gelişen fırsat eşitsizliğinin etkisiyle, yerel düzeyde yoksulluk sorununu çözmeye çalışmaktadırlar (Mahon ve Macdonald, 2010, s. 215). Belediyelerin yerel nitelik taşıması, sınırları içerisindeki halka hesap verme mecburiyetinde olması ve sınırları içerisinde yaşayan halkı daha yakından tanıma imkânı olması gibi nedenler, belediye yönetimlerini kentsel yoksulluk sorununun çözümünde önemli bir konuma taşımaktadır.

Bu çerçevede dünyada yaşanan gelişmeler ışığında, İçişleri Bakanlığı 2004/148 sayılı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar konulu Genelge ile 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda sosyal hizmet ve yardımlara ilişkin önemli düzenlemelere yer verilmiştir (Hazman, 2010, s. 146). Ayrıca 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde sosyal hizmet ve yardım hizmetlerini yapmak veya yaptırmak belediyelerin görevleri arasında sayılmaktadır.

5216 Sayılı Kanun'un 7. Maddesinin 1. fıkrasının (v) bendiyle büyükşehir belediyelerine "Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işletmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksekokullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak" görev, yetki ve sorumlulukları verilmiştir. 2. fıkrasının (d) bendiyle de, büyükşehir ilçe belediyelerine; birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; "...yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak..." görev ve yetkileri verilmiştir.

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde ise belediyenin görevleri; "kentsel altyapı, coğrafi ve kent bilgi sistemleri, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık, zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans, şehir içi trafik, defin ve mezarlıklar, ağaçlandırma, park ve yeşil alan, konut, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor, sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmak" (büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 100 bini geçen belediyeler) biçiminde düzenlenmiştir. Belediyelerin görevleriyle ilgili 14. maddede hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırasının belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirleneceği, belediye hizmetlerinin sunumunda engelli yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Ayrıca 5393 Sayılı Belediye Kanunu (md. 38/n) ile 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (md. 18/m) belediye başkanına "bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanma" yetkisi vermiştir. Bununla birlikte 5393 Sayılı Belediye Kanunu (md. 60/i), 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (24/j) belediyenin/büyükşehir belediyesinin giderleri arasında "dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar" olduğu belirtilmiştir. Belediyeler bu hizmetleri insan onuruna

uygun şekilde yapmak zorundadırlar (Kesgin, 2012, s.176-178).

Yerel yönetimler özellikle de belediyeler, yoksulların geçim sıkıntısının giderilmesine ilişkin köklü önlemler almalarının yanı sıra, sundukları hizmetlerle yoksulların sıkıntılarını hafifletebilir ve sorunun çözümüne yönelik önemli katkılar sağlayabilirler. Bu çerçevede ülkemizde anılan mevzuat çerçevesinde belediyelerin kent yoksulluğu ile mücadele kapsamında yürütmesi öngörülen hizmetler, şu şekilde sıralanmaktadır (Akdoğan, 2006, s. 45; Es, 2007, s. 30-31):

- Kimsesizlerin, evsizlerin, sokak çocuklarının ve muhtaç kadınların barınma ihtiyaçlarını karşılamak,
- Öksüzlere çocuk yuvaları ve kreşler yapmak,
- Yaşlılara huzur evleri tesis etmek,
- Sağlık merkezleri, sağlık ocakları, gezici sağlık otobüsleri, ön tanı merkezleri hizmete sokmak,
- Hastaneler civarında hasta yakınları için misafirhaneler oluşturmak,
- Kültür, sanat ve spor tesisleri açmak,
- Tiyatro, sinema, kütüphane ve kültür merkezlerini mahallelere kadar yaygınlaştırmak,
- Fakir, muhtaç ve yaşam mücadelesi veren kesimlere yönelik aş evleri ve imarethaneler kurmak,
- Engelliler için ulaşım, eğitim ve sosyo-kültürel ortamlarda kolaylık sağlayıcı tedbirler almak,
- Meslek ve beceri edindirme kursları açmak,
- Park-bahçeler ve piknik alanlarını yaygınlaştırmak,
- Doğal dengeyi koruyan ve çevresel şartları düzenlenmiş ucuz konut alanları üretmek,
- İş kuracak kadın ve gençlere yönelik rehberlik yapmak, makine ve ekipman desteği sağlamak,
- Tanzim satış mağazaları ve ekmeke fabrikaları kurmak,
- Gıda, kömür, ilaç, kırtasiye malzemesi yardımı yapmak,
- Toplumsal gruplar, sivil toplum kuruluşları ve kitle örgütlerine rehberlik etmek, onlarla dayanışma ve yardımlaşmayı geliştirmek,

- Gençlerin, engellilerin ve kadınların toplumsallaşmalarını sağlayacak merkezler açmak.

Keçiören Belediyesinin Yoksulluğu Azaltmak Amacıyla Uyguladığı Mücadele Yolları

Keçiören Belediyesi sınırları içerisinde yoksulluğu azaltmak/önlemek amacıyla kadınlara, çocuklara, engellilere, yaşlılara ve diğer kesimlere yönelik politikalar uygulamaktadır. Bu politikaları uygularken Keçiören Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) ile koordineli çalışmaktadır. Bu kapsamda Sosyal yardımların farklı merkezlerce aynı anda yürütülmesi kaynakların verimsiz kullanılmasına; iş gücü, zaman ve yakıt israfına neden olduğu için bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve kaynakların/imkânların verimli kullanılmasının sağlayabilmek amacıyla SDYV-Keçiören Belediyesi arasında işbirliği protokolü imzalanmış ve yardımlar tek merkezde (SDYV'de) toplanmıştır. Bu bağlamda Keçiören Belediyesi tarafından yoksullara hem maddi yardım sağlanmakta hem de onların sosyal bütünleşmesini sağlayacak destekler verilmektedir. Belediyenin sürekli uyguladığı politikalar yanında zaman zaman da ilgili konularda projeleri söz konusudur. Çalışmada sadece süreklilik arzeden uygulamalara yer verilecektir. Bu bağlamda Keçiören Belediyesinin yoksullukla mücadele kapsamında yaptığı faaliyetler şu şekilde ifade edilebilir®

Kadınlara ve Çocuklara Sağlanan Hizmetler

Keçiören Belediyesi bünyesinde bulunan Kadın Danışma Merkezi tarafından yapılan faaliyetler aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Ayrıca Çocuk Danışma Merkezi 4-18 yaş grubundaki çocukların ilgi ve yeteneklerinin keşfedilmesi ve geliştirilmesi amacıyla, bilim-sanat-spor alanlarında çocuğun sosyal ve akademik gelişimini bütüncül olarak destekleyecek birbirinden farklı ve eğlenceli atölye çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte ön değerlendirme, gözlem, rapor ve görüşmeler yoluyla çocukların gelişim takibi yapılmakta, ailelere problem çözümü ve yaklaşım konusundaki danışmanlık hizmeti

Tablo1: Kadın Danışma Merkezi Tarafından 2015 Yılında Sağlanan Hizmetler

Müracaat Konusu	Müracaat Şekli			Notlar
	Telefonla başvuru	Yüz yüze başvuru	Toplam	
Yönlendirme ve bilgilendirme	555	103	671	Ücretsiz kreş, mesleki kurslar, yasal konular, kurumsal hizmetler vb. konularda başvurular yapılmaktadır. Kadının ihtiyacı doğrultusunda hangi kurumlardan ne şekilde destek alabileceği hakkında müracaatçı bilgilendirilmektedir. Bu kurumların iletişim bilgileri verilerek, işlemlerinin tamamlanma sürecinde destek sağlanmaktadır.
Konukevine yerleşme, bilgi alma, kalanlarla ilgili işlemler	532	85	617	Konukevine başvuru, konukevi hakkında bilgi edinme (kalan kadınların işlemleri, kabul şartları, müracaat yerleri, kalma süresi vb.) amacıyla yapılan tüm başvuruları kapsamaktadır.
Psikolojik destek	15	17	32	Kadın Danışma Merkezine başvuran şiddet mağduru tüm kadınlarla yapılan ön görüşmenin ardından talepleri doğrultusunda psikolojik destek hizmeti verilmektedir.
Hukuksal destek	77	58	135	Müracaatçılar, 6284 Sayılı Yasa ve temel yasal haklar konusunda bilgilendirilerek, Gelincik Ofisi* ve Adli Yardım Bürolarına yönlendirilmektedir.
Kreş	-	6	6	Ücretsiz kreş hizmetinden faydalanabilecek şartlara sahip olanlar, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne yönlendirilmektedir.
İş bulma	30	38	68	İş-kur ve internetten takip edilen iş ilanlarına veya Akmasa`ya yönlendirme yapılmaktadır
Geçici barınma	3	1	4	Konukevine yerleşmesi uygun olmayan sadece barınma talebi ile müracaat edenlerin kısa süreli barınma ihtiyaçları Huzurevinde sağlanmaktadır.
Ekonomik (ayni-nakdi)	23	58	81	Keçiören Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na, Togem'e**ve Keçiören Belediyesi Sosyal Yardım Birimine yönlendirme yapılmaktadır.

verilmektedir. 2015 yılı itibariyle Çocuk Danışma Merkezinin sağladığı imkânlardan yararlanan çocuk sayısı 1300'dür.

Engellilere Sağlanan Hizmetler

Engelli Koordinasyon Merkezi 2004 yılında Keçiören Belediyesi tarafından kurulmuştur. Toplumun engelli bireyle uyumunu sağlamak, engellilik konusundaki farkındalığı arttırmak, engelli bireylerin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürmelerine destek olmak, kendilerinin ve ailelerinin yaşamlarını kolaylaştırabilmek, sosyal yaşama katılabilmelerine imkân vermek, sağlık ve eğitim hizmetleri sunmak, iş istihdamı sağlamak amacıyla kurulmuş olan Engelli Koordinasyon Merkezi; Ankara Üniversitesi, TÜBİTAK ve ÖZEV (Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı) işbirliği ile "Herkes İçin Ulaşılabilirlik", projesi kapsamında 334 parkın düzenlenmesini yapmış, böylece gerek bedensel engelli gerekse görme engeli vatandaşlar için parkları ulaşılabilir hale getirmiştir. Bununla birlikte Merkezde; engellilere ve ailelerine engelli hakları konusunda bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, rehberlik ve danışmanlık

hizmeti sağlanmakta, Merkeze üye olan engellilere ve ailelerine, psikologlar tarafından psiko-sosyal destek hizmeti verilmekte, engelli nakil araçları sayesinde hastaneye, bankaya vb. yerlere götürülüp tekrar evine bırakılmak koşuluyla engellilerin hayatları bir nebze de olsa kolaylaştırılmaya çalışılmaktadır.

Sosyal güvencesi olmayan engellilerin tekerlekli sandalye, bez, beyaz baston gibi özel ihtiyaçları görevli sosyal hizmet uzmanları tarafından incelemeler yapıldıktan sonra karşılanmaktadır. Ayrıca başvuruda bulunan engellilere, Keçiören Belediyesine bağlı Aile Eğitim Merkezinde görevli avukatlar tarafından hukuk hizmeti sağlanmaktadır. Bununla birlikte konut iyileştirme birimi tarafından ihtiyaç sahibi engellilerin evlerinin bakım ve onarımı yapılmakta, engellilerin evinde rahat hareket etmesi için gerekli düzenlemeler belediye tarafından gerçekleştirilmektedir. Kendi kişisel bakımını yapamayan engelliler, Güçsüzler Yurduna getirilerek gereken desteği almaktadırlar.

Engellilerin çalışma hayatına katılabilmeleri amacıyla 'Engelli İstihdamına Destek Birimi' Keçiören Belediyesi ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile kurulmuştur.

* Ankara Barosu – Gelincik Merkezi işbirliğiyle kurulan, Keçiören'de yaşayan kadınları sahip oldukları yasal haklar ve düzenlemeler konusunda bilgilendirme amacıyla kurulan yapının adıdır

** TOGEM Yoksullukla mücadele sürecinde etkin bir rol almak, rehberlik ve öncülük yapmak ve hayırseverlerle

ihtiyaç sahiplerini buluşturmak amacıyla belediye tarafından kurulan yapının adıdır.

Tablo 2: Kadın Konukevi Tarafından 2015 Yılında Sağlanan Hizmetler

Veriler	Kadın	Çocuk	Toplam	Notlar
Kadın Konukevinde Kalan Kişi Sayısı	70	59	129	Müracaatçının ihtiyacına göre birkaç hizmet aynı anda sunulabilmektedir. Örneğin; bir kadın birkaç kez sağlık hizmeti aldığı gibi, aynı anda psikolojik ve hukuksal destekte alabilmektedir.
Sağlık Hizmeti	249	155	404	Kalan kadınların ve çocukların sağlık sorunları ile ilgili konular(hastane yönlendirmeleri, gerekli durumlarda refakat sağlama, ilaç takip, pansuman işlemleri, sağlık güvencesi sorunları vb.) çözülmüştür. Sağlık güvencesi olmayanları ilaç masrafları belediye tarafından karşılanmıştır.
Psikolojik Destek	13	5	18	Kuruluşta kalan kadın ve çocuklara durum değerlendirme yapılarak ve talepleri doğrultusunda Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü ile görüşülerek psikolojik destek verilmektedir.
Danışmanlık	345	14	359	Kuruluşta kalan kadın ve çocuklara iletişim becerileri, beslenme, hukuksal, iş hayatı ve iş yönlendirmeleri, günlük yaşam, okul yaşamı, aile içi ilişkiler vb. konularda danışmanlık verilmiştir.
Hukuksal Destek	43	2	45	Kadınlar Gelincik Ofisi ve Adli Yardım Bürolarına yönlendirilmiş, ücretsiz avukat hizmeti verilmiş, dava süreçleri takip işlemleri yapılmıştır.
Kreş - Etüt	-	52	52	İşe giren, kursa devam eden ya da işlerini yürütmek için dışarı çıkması gereken kadınların çocukları için kreşte bakım hizmeti sunulmuştur.
İş bulma	18	-	18	İş-kur ve internetten takip edilen iş ilanlarına veya Akmasa'ya yönlendirme yapılmaktadır.
Meslek Edindirme Kursu Çeşitli Kurslar	11	-	11	İŞKUR - KEÇMEK - Halk Eğitim gibi kuruluşlar tarafından verilen meslek edindirme kurslarına yönlendirme yapılmıştır.
Eğitim Desteği	-	31	31	2014-2015 Eğitim-Öğretim yılının her iki döneminde çocuklara Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından kırtasiye malzemeleri ve Keçiören SYDV aracılığı ile eğitim yardımı verilmiştir.
Sosyal Yardım Hizmeti (Okul Yardımı, Gıda, Kömür, Kira, Eşya Yardımı)	5	7	12	Yıl içerisinde ev tutup kuruluştan ayrılan kadın ve çocuklar Belediye Sosyal Yardım Müdürlüğü ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına yönlendirilerek sosyal yardım hizmeti verilmiştir.
Sosyal ve Kültürel Etkinlikler	99	87	186	Yıl içerisinde her ay düzenli olarak yapılan etkinliklerle(Moral günü etkinlikleri, yaş günü, özel gün, bayram kutlamaları vb.) birlikte yıl içinde İMüdürlüğü tarafından düzenlenen etkinliklere katılım sağlanmıştır. (Müracaatçılar kalış sürelerine göre bir kaç etkinliğe birden katılabilmektedir.)
Ekonomik Destek (Nakdi Destek)	115	95	210	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından kuruluşta kalmakta olan her kadın için 150 TL ve her çocuk için 50 TL nakit yardım yapılmaktadır. Kuruluşta kalış süresi her kadın için ortalama 6 ay olmakla birlikte kalış süresi değişkenlik gösterdiğinden kaldıkları her ay için yardım devam etmektedir.

Tablo 3: Keçiören Belediyesi Tarafından 2015 Yılında Engelli Bireylere Sağlanan Hizmetler

Verilen Hizmetler	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
Engelli Sayısı	2157	12	18	23	16	19	11	27	8	16	7	3	2317
Engelli Hakları Konusunda Bilgilendirme, Psikolojik Destek, Hukuki Destek Hizmeti Verilen Engelli Sayısı (Adet)	85	47	28	32	37	15	20	16	18	13	16	12	339
Sosyal Yardım Birimine Yönlendirme	5	9	3	12	17	25	21	15	17	25	19	21	189
Engelli Nakil Aracı Hizmet	49	60	72	67	58	59	47	67	40	5	53	46	623
Tekerlekli Sandalye	---	2	5	---	3	---	---	1	2	3	2		18

Engelli İstihdamına Destek Birimiyle engellilerin işe uyum sürecini kolaylaştırmak ve istihdamın kalıcılığına katkı sunabilmek hedeflenmiş, ÖZEV ile bir kılavuz hazırlanarak, işverenlerin ve engellilerin yararına sunulmuştur. Bu kılavuzda engellilik konusunda bilgilendirme yapıldıktan sonra, işverenlere rehber olması için engelli ile iletişim kurma ve davranış şekilleri konularında bilgiler verilmiştir.

Belediye tarafından engellilere yönelik yapılan bir diğer uygulama 18 yaşını geçmiş engelli gençlerin temel yaşam becerilerini geliştirmek ve yeni deneyimler kazanmalarını sağlamak amacıyla açılan "Osmangazi Yarı Bağımsız Yaşam Evi'dir.

Yaşlılara Sağlanan Hizmetler

Yaşlı bakımı deyince ilk akla gelen huzurevleridir. Keçiören Belediyesi Huzurevi Müdürlüğünden alınan bilgilere göre Huzurevinde; 2015 verilerine göre 34 kadın, 44 erkek olmak üzere 78 yaşlı kalmaktadır. Huzurevi kapasitesi 52 kadın ve 52 erkek olmak üzere toplamda 114 kişidir. Üç ana öğün ve bir ara öğün olarak yemek verilmektedir. Ayrıca huzurevindekalan yaşlıların fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları ilgili personel tarafından giderilmektedir. Rutin olarak yaşlıların sağlık kontrolleri ve tedavileri huzurevinde yapılmakta gerek görüldüğünde hastaneye sevkleri belediyeye ait ambulansla hasta bakıcı nezaretinde sağlanmaktadır. 2015 yılı içerisinde 16 yaşlı müracaatı kabul edilmiş olup huzurevinde ikamet etmeye başlamışlardır. Huzurevi, ziyaretlere açık olup kurum ve kuruluşlardan ziyaretçiler kabul edilmektedir. Yaşlılar yakınlarının yanına gidip misafir kalarak aile özlemini giderebilmektedirler. Yaşlılara belediyenin bünyesinde bulunan KEÇMEK'lerden (Keçiören Sanat ve Meslek Edindirme Kursları) gelen öğreticiler tarafından el işi kursu verilmektedir. Gönüllüler de haftanın belirli günleri gelerek yaşlılara kitap okumakta ve sohbet etmektedirler.

Hastalar ve Hasta Yakınlarına Sağlanan Hizmetler (Konuk Evi)

Ankara dışından gelen, Ankara'daki sağlık kurumlarında tedavi gören ve maddi olanaksızlıklar içinde bulunan hasta ve hasta yakınları tesislerden ücretsiz olarak faydalanabilmektedir. 100 yatak kapasiteli olarak açılmış olan tesiste kalmak isteyenler iletişim numaralarından randevu alarak hizmetten faydalanabilmektedirler. Ankara'daki üç hastaneye (Keçiören Eğitim Araştırma Hastanesi - Sanatoryum göğüs Hastalıkları Hastanesi - Meslek Hastalıkları Hastanesi) yakın olarak açılmış olan tesiste randevu almış olan hasta ve hasta yakınları 15 gün süre ile konaklama imkânından faydalanmakta, 15 günden fazla süre ile kalınması gereken durumlarda kurum yetkilileri ile durumu görüşmeleri gerekmektedir. Konuk evinde kalmakta olan kişilere sabah kahvaltısı ve akşam yemeği hizmeti sunulmakta ve engelliler ve acil araca ihtiyacı olan kişilere imkânlar doğrultusunda destek hizmeti sağlanmaktadır. Ayrıca

tesiste kalmakta olan hasta ve hasta yakınlarına uzman personel tarafından rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sağlanmaktadır. Bununla birlikte konukevindekalan hasta ve hasta yakınlarının durumları değerlendirildikten sonra gerekli olan sosyal destek sağlanmakta, Keçiören Belediyesi sosyal paylaşım mağazasından ihtiyaç sahibi ailelere kıyafet yardımı küçük bebeği olan ve ihtiyaç sahibi ailelere bez ve mama yardımları sağlanarak mağduriyetlerini en aza indirmek hedeflenmektedir.

Bu çerçevede 2015 yılı itibarıyla Hasta ve Hasta Yakınları Konukevinde 644 hasta, 1032 refakatçi olmak üzere 1676 kişi konaklamıştır.

Sosyal Yardımlar

Belediyelerin sosyal yardım alanındaki hedefleri; birey, aile ve toplum refahını arttırmak amacıyla dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere tüm toplumu hedefleyen bir anlayışla adil ve sürdürülebilir bütünsel sosyal politikalar üretmek, sosyal hizmet ve sosyal yardımları gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırabilmektir. Bu amaçla Keçiören Belediyesinde yardımların kimlere yapılacağı konusunda, sosyal yardım birimine yapılan şahsi başvurular, Keçiören Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına yapılan başvurular ve vatandaşların ihbarları dikkate alınmaktadır. İhtiyaç sahibi oldukları tespit edilen vatandaşların, evlerine gidilmekte, uzman ekipler tarafından sosyal inceleme yapılmakta, kişilerin ihtiyaçları belirlenerek durumları raporlanmakta ve uygun yardım yapılmaktadır. Belediye tarafından kullanılan SAYSIS® sistemine incelemesi yapılan bütün vatandaşların kaydı alınmakta ve verilen yardımlar kaydedilmektedir. Böylece yapılan yardımlarda tekrarın önlenmesi amaçlanmaktadır.

Tablo 4: Keçiören Belediyesi Tarafından 2015 Yılında Yapılan Sosyal Yardımlar

Yardımanın Çeşidi	Birimi	Miktarı
Kuru Gıda Yardım Paketi Verilen Kişi Sayısı	Adet	12500
Sıcak Yemek Yardımı Verilen Kişi Sayısı	Adet	52
Kıyafet Yardımı Verilen Kişi Sayısı	Adet	4000
Çocuk Bezi Yardımı Verilen Kişi Sayısı	Adet	286
Ev Eşyası Yardımı Verilen Kişi Sayısı	Adet	75
Et Yardımı Verilen Aile Sayısı	Adet	1300
Kırtasiye Yardımı Verilen Kişi Sayısı	Adet	167

KEDEM (Keçiören Eğitime Destek Merkezi)

10 kurs merkezi ve 1 yönetim merkezinde (Aktepe, Aşıkpaşa, Atapark, Ayvalı, Bağlum, Esertepe, Kuşcağız, Uyanış, Yükseltepe, Çaldıran) hizmete devam edilmektedir. KEDEM'lerde öğrencilere ve velilere yönelik seminerler düzenlenmekte, çocuklara yönelik kurslar faaliyet göstermektedir. KEDEM'lerde bulunan rehberlik servisi ile öğrenci ve velilere yönelik danışmanlık hizmetleri sunulmakta, gerekli görülen hallerde öğrenci ve aileleri evlerinde ziyaret

edilmektedir. 2015 itibariyle 7586 kişi eğitim merkezinin imkânlarından faydalanmıştır.

KEÇMEK (Keçiören Sanat ve Meslek Edindirme Kursları)

14 kurs merkezi, 2 atölye ve yönetim merkezinde (Ayvalı, Yayla, Uyanış, Aktepe, Atapark, Pınarbaşı, Yükseltepe, Yeşiltepe, Bağlum, Antares, Yunus Emre Kültür Merkezi, Mevlana Kültür ve Kongre Merkezi, Çaldıran, Bademlik Kurs Merkezleri, Geri Dönüşüm ve El Sanatları ve Dutlu Konak Sanat Merkezi Atölyeleri ve Tepebaşı Yönetim Merkezi), 70 branşta hizmet veren KEÇMEK'in amacı ilçe sınırları içerisinde yaşayanlara sanat ve meslek edindirmektir. 2015 yılı itibariyle KEÇMEK kursiyer sayısı 10.854 tür.

Aile Eğitim Merkezi

Keçiören Belediyesi bünyesinde oluşturulan Aile Eğitim Merkezi, ailelere yönelik eğitim ve destek

Tablo 5: 2012-2015 yıllarında Keçiören Belediyesinin Sağladığı Hizmetler

Belediyenin Yoksullukla Mücadele Kalemleri	2012	2013	2014	2015
Kadın Danışma Merkezi	1072	2500	4032	2373
Kadın Konukevi	1254 Kadın 715 Çocuk	991 Kadın 571 Çocuk	665 Kadın 556 Çocuk	864 Kadın 413 Çocuk
Çocuk Danışma Merkezi	-	-	1792 Çocuk	1300 Çocuk
Aile Eğitim Merkezi	Seminer, Danışmanlık vb 12900 Kişi	Seminer, Danışmanlık vb 14098 Kişi	Seminer, Danışmanlık vb 17454 Kişi	Seminer, Danışmanlık vb 16500 Kişi
Kedem	8053 Kişi	9443 Kişi	8054 Kişi	7586 Kişi
Keçmek	19458 Kişi	16375 Kişi	11160 Kişi	10854 Kişi
Kadem	624 Mezun	628 Mezun	628 Mezun	-
Geçici Misafirhane	-	-	-	37 Kişi
Huzurevi	49 Müracaat	34 Müracaat Toplam 99 Kişi	56 Müracaat Toplam 115 Kişi	16 Müracaat Toplam 78 Kişi
Engelli	1855 Kişi	1998 Başvuru 1162 Hizmet Verilen	2195 Başvuru 1334 Hizmet Verilen	2317 Başvuru 1169 Hizmet Verilen
Hasta Konukevi	-	113 Hasta 164 Hasta Yakını	1000 Hasta 1785 Hasta Yakını	644 Hasta 1032 Hasta Yakını
Öğrenci Konukevi	-	-	146 Kişi	48 Kişi
Cenaze Hizmetleri	849 Kefen 1550 Aile	684 Kefen 474 Aile	915 Kefen 406 Aile	950 Kefen (Aile Sayısı Tespit Edilemedi)
Sünnet	930 Çocuk	1068 Çocuk	912 Çocuk	1000 Çocuk
Gıda Paketi	7757 Adet	12500 Adet	10837 Adet	12500 Adet
Et	996 Aile	6970 Kg (Aile Sayısı Belirtilmemiştir)	542 Aile	1300 Aile
Sebze Meyve	400 Aile	1850 Aile	-	-
Çocuk – Hasta Bezi	255 Paket	500 Paket	235 Paket	286 Paket
Eşya	469 Aile	150 Aile	75 Aile	75 Aile
Sıcak Yemek	34 Aile	34 Aile	36 Aile	52 kişi
Kıyafet	1545 Aile	2000 Aile	1426 Aile	4000 Kişi (Aile Sayısı Belirtilmemiştir)
Kırtasiye	2000 Öğrenci	4000 Kırtasiye Paketi 3000 Çanta	12231 Kişi	167 Aile
Ev Temizleme	385 Ev	112 Aile	-	-
Konut İyileştirme	24 Ev	10 Ev	-	-
Evde Dış Bakım	189 Kişi	172 Kişi	159 Kişi	80 Kişi

hizmeti vermektedir. Aile eğitim merkezinde evlilik okulu, anne baba okulu, iletişim koçluğu, değerler eğitimi, öğrenci koçluğu gibi seminer hizmetlerinin yanı sıra psikolojik danışmanlık, hukuki danışmanlık, pedagojik danışmanlık, beslenme danışmanlığı, aile terapistleği gibi bireysel danışmanlık hizmetleri de verilmektedir. 2015 itibariyle 8.480 kişi Aile eğitim merkezinin imkânlarından faydalanmıştır.

Cenaze ile ilgili Hizmetler

Keçiören Belediyesi tarafından vefat eden ihtiyaç sahibi kişilerin yakınlarına ücretsiz defn malzemesi (kefen) verilmekte ayrıca cenazede ikram olarak pide ve ayran gönderilmektedir. 2015 yılı itibariyle 950 kefen verilmiştir.

Evde Dış Sağlığı

Sağlık İşleri Birimi tarafından yaşlı, engelli ve yatalak kişilerin belediyenin web sayfasında bulunan "Yaşlılar için Evde Dış Sağlığı" linki ve telefon ile müracaatları ile evde dış sağlığı hizmeti sunulmaktadır. 2015 yılında 80 yaşlıya bu hizmet sunulmuştur.

Sünnet

Geleneksel olarak düzenlenen ve ihtiyaç sahibi ailelerinin çocuklarına yapılan sünnet şöleni yapılmaktadır. 2015 yılında 1000 çocuk bu hizmetten yararlanmıştı.

Tablo 5'te 2012-2015 yıllarında Keçiören Belediyesinin yoksulluğu azaltabilmek amacıyla sağladığı hizmetler bir bütün olarak düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu veriler değerlendirildiğinde;

Kadın Danışma Merkezi, Kadın Konukevi, Aile Eğitim Merkezi, Keçiören Eğitime Destek Merkezleri, Keçiören Sanat ve Meslek Edindirme Kursları tarafından sunulan, yaşlılara ve engellilere yönelik sağlanan, sosyal yardım birimi tarafından yapılan kıyafet, kırtasiye, et, çocuk-hasta bezi, gıda paketi, sıcak yemek yardımlarının, cenaze, sünnet gibi hizmetlerin sunumunda yıllar itibariyle dalgalanmalar/farklılıklar olsa da süreklilik arzettiği görülmektedir. Yıllar itibariyle dalgalanmaların ve farklılıkların sebebi "belediyeye yapılan başvurular neticesinde ortaya

çıkan değerlendirmelerin sonuçları" olarak ilgili birim yetkilileri tarafından ifade edilmiştir.

KADEM'e (Kadın Eğitimi Destekleme Merkezi) ait 2015 verilerinin bulunmama nedeni, Keçiören'de okuma yazma oranının yükselmesi ve dışarıdan okul bitirmeye olan talebin azalmasına bağlı olarak KADEM'de verilen kursların 2014-2015 eğitim öğretim yılında KEÇMEK kursları bünyesine kaydırılması şeklinde belirtilmiştir.

Yaşlı, engelli ve yatağa bağımlı bireylere sağlanan evde dış bakımı hizmetinin düşme sebebi, ilçe sınırları içerisinde bulunan ve Sağlık Bakanlığına bağlı olarak çalışan ağız ve dış sağlığı merkezlerinin de aynı hizmeti vermeye başlamasından kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Geçici Misafirhane, Hasta ve Hasta Yakınları Konukevi ile Öğrenci Konuk Evi tarafından sunulan hizmetlerin, belediyenin yoksulluğu azaltmaya yönelik olarak son dönemlerde hayata geçirdiği uygulamalar olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 5'te ifade edilen veriler çerçevesinde, Belediyenin, yoksulluğu azaltmaya yönelik olarak sunduğu hizmetlere yenilerini eklerken, bazı hizmetlerden de vazgeçtiği görülmektedir. Bu bağlamda, zaman içerisinde değişen/gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda, Belediyenin yoksulluğu azaltmaya yönelik olarak sunduğu hizmetleri güncellediği ifade edilebilir.

Tartışma

Değişik coğrafyalarda ve tarihin değişik dönemlerinde farklı boyutlar kazanan, siyasal, sosyal ve ahlaki bir sorun olarak varlığını sürdüren yoksulluk hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya kaldığı önemli bir sorundur. Bu sorunun çözümü için hem merkezi idareler hem de yerel yönetimler belirli politikalar uygulamakta, böylece kişilere insan onurunu yaraşır bir hayat sağlamaya çalışmaktadırlar.

Yoksulluğu çözüme noktasında, Türkiye'de yoksullukla mücadelenin üç önemli aktörü vardır. Bunlar; merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıdır. İstenilen düzeyde olmasa da, bu aktörler yoksullara sosyal yardımlar yapmakta, eğitim ve sağlık desteği vermekte, yoksulluğun çözümü noktasında

çeşitli projeler üretmektedir. Bu çerçevede tarihsel süreç içerisinde temel kentsel hizmetlerin belediyeler tarafından sunulması, belediyeleri halkın gözünde belirgin hale getirmiş ve önemini arttırmıştır. Belediyelerin yerel nitelik taşıması, sınırları içerisindeki halka hesap verme mecburiyetinde olması ve sınırları içerisinde yaşayan halkı ve halkın ihtiyaçlarını daha yakından tanıma/belirleyebilme imkânı olması gibi nedenler, belediye yönetimlerini kentsel yoksulluk sorununun çözümünde önemli bir konuma taşımıştır/taşımaktadır.

Bu çalışmamızda örnek olarak incelediğimiz Keçiören Belediyesinin, sınırları içerisindeki yardıma muhtaç kişilere çeşitli yardımlar sağlayarak bir parça da olsa onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştığı görülmektedir. Kadınlara, yaşlılara, engellilere, çocuklara ve diğer kesimlere sunduğu hizmetlerin yıllar itibarıyla süreklilik arz ettiği ve zaman içerisinde değişen/gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda, Belediyenin yoksulluğu azaltmaya yönelik olarak sunduğu hizmetleri güncellediği anlaşılabilmektedir. Ayrıca Keçiören Belediyesinin bu yardımları yaparken SDYV ile koordineli çalıştığı, yoksulluğun azaltılabilmesi amacıyla ortak projeler geliştirdiği ifade edilebilir. Bu projelerden en önemlisinin "Tek Merkezli Sosyal Yardım Projesi" olduğu söylenebilir. Bu projeye; sosyal yardımların farklı merkezlerce aynı anda yürütülmesinin ortaya çıkardığı kaynakların verimsiz kullanımı, iş gücü ve zaman israfı önlenmek istenmiş, kaynakların ve imkânların etkin kullanılmasının sağlanabilmesi için Keçiören Belediyesi-SDYV arasında işbirliği protokolü imzalanmış ve yardımlar tek merkezde (SDYV'de) toplanmıştır. Ayrıca proje kapsamında ilçe sınırları içerisinde yardım alan ailelerin bilgileri ve mahallelerinin yardım bazlı demografik istatistik bilgileri ile ilçenin risk haritası elektronik ortamda takip edilebilmektedir.

Keçiören Belediyesinin sunduğu hizmetler, SDYV ile geliştirdiği koordinasyon ve SDYV çalışanlarının belediyenin koordinasyon konusunda istekli davrandığını vurgulayan söylemleride göz önüne alındığında, yoksulluğun azaltılmasına yönelik olarak getirilen; "görev ve yetki sahibi kuruluşların değişen/gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda görev ve sorumluluklarını yerine getirmedikleri, merkezi ve

yerel düzeyde faaliyet gösteren birçok kurum veya kuruluş olmakla birlikte bunların bir koordinasyon içerisinde olmadıkları, çoğu zaman birbirlerinden kopuk hareket ettikleri, yapılan nakdi ve aynı yardımları izleyen çalışmaları ve kurumsal araçlarının bulunmadığı" şeklindeki eleştirilerin genellenemeyeceği Keçiören Belediyesi özelinde ifade edilebilecekse de, yoksulluğun azaltılması konusunda yürütülen hizmetler ve bu hizmetlerin sunuş biçiminin yeterliliği ve etkinliği ayrı bir çalışmaya konu edilebilecektir. Ayrıca, bu çalışmada varılan sonuçların geçerliliği farklı belediyelerde yapılacak çalışmalarla test edilmeye muhtaçtır.

Kaynakça

- Akdoğan, Y. (2006). Sosyal Belediyecilik, Yerel Siyaset, 3, 44-45.
- Aktan, Coşkun Can "Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri" <http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/dorduncu-bol/yoksulluk-nedenleri.pdf>. Erişim.25.01.2016.
- Arabacı Yüksel, R. (2012). Gelir Dağılımı ve Yoksulluk, A. Tokol, Y. Alper (Ed.), Sosyal Politika içinde (s. 117-142), Bursa, Dora Yayınları.
- Aytaç, Ö, Akdemir, İ. O. (2003). Türkiye'de Yeni Kentli Yoksulluk Sorunu, Yoksulluk Sempozyumu, A. E. Bilgili vd.(Ed.), Deniz Feneri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Yayınları, İstanbul, Cilt II, Temmuz 50-77.
- Aytaç, Ö. (2009). Kent, Yoksulluk ve Sosyal Şiddet, Uluslararası Yoksulluk Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Cilt I, 1-3 Şubat 2008, Deniz Feneri Yayınları, İstanbul, 129-163.
- Başoğlu, U., Ölmezoğulları, N., Parasız, İ. (1999). Gelir Bölüşümü, Bursa: Umut Matbaacılık
- Bocutoğlu, E. (2003). Türkiye'de Kamu Ekonomisi ve Yönetiminin Şeffaflaştırılması: Yolsuzluk ve Yoksullukla Mücadele, Yoksulluk Sempozyumu, Cilt I, İstanbul: Deniz Feneri Derneği Yayınları.
- Bolayır, S. (2007). Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: Sivas İli Örneği (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas) <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp#top2> adresinden edinilmiştir.
- Buğra, A., Keyder Ç. (2003). New Poverty and The Changing Welfare Regime of Turkey, UNDP, Ankara.
- Dansuk, E. (1997). Türkiye'de Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Sosyo-Ekonomik Yapılarla İlişkisi, Ankara DPT.
- DPT (2001). Özel İhtisas Komisyonu, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Raporu, Ankara.
- Dumanlı, R. (1996). Yoksulluk ve Türkiye'deki Boyutları, Ankara, DPT.

- Dündar, Z. Ö.(2011). Türkiye’de Kentsel Yoksulluk Açısından Sosyal Belediyeciliğin Önemi, Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi, cilt 1, sayı 2, 117-126.
- Erdem, T. (2006). Yoksulluk, T. Erdem(Ed.), Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavramlar ve Süreçlerin içinde (s. 321-365), Ankara, Lotus Yayınevi.
- Erdoğan, Seyhan, Kutlu, D. (2014). Dünyada ve Türkiye’de Çalışan Yoksulluğu: İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme, Çalışma ve Toplum, 2, 63-114.
- Ersoy, M. Şengül, T.(2002). Kente Göç ve Diyarbakır, Ankara, ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler ABD yayın no: 6.
- Es, M. (2007). Kent Üzerine Düşünceler, İstanbul, Plato Yayıncılık.
- Es, M. Güloğlu, T.(2004). Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği, Bilgi, 8, 79-93.
- Gündoğan, N.(2008). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele, Ankara Sanayi Odası, Ocak/Şubat 2008, 42-56.
- Hazman, G. G. (2010). Kentsel Yoksulluk Sorunu ve Belediyelerin Rolü, Türk İdare Dergisi, 467, 135-152.
- Işık, O., Pınarcıoğlu, M. (2003). Nöbetleşe Yoksulluk, İstanbul: İletişim Yayınları.
- İnsel, A. (2001). İki Yoksulluk Tanımı ve Bir Oneri, Toplum ve Bilim Dergisi, 89, 62-72.
- Joassart-Marcelli, P.(2005). WorkingPoverty in Southern California: Towards an Operational Measure, SocialScienceResearch, 34, 20-43.
- Kalaycıoğlu, S.Rittersberger-Tılıç,H. (2002). Yapısal Uyum Programlarıyla Ortaya Çıkan Yoksullukla Başetme Stratejileri, A. A. Dikmen(Ed.), Kentleşme, Göç ve Yoksulluk içinde(197-246), Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Kapar, R. (2005), Uygun İş Bağlamında Çalışan Yoksullar”, <http://www.sosyalkoruma.net/pdf/06.pdf>, Erişim: 06.01.2016. 185-204.
- Kaygalak, S.(2001), Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği, Praksis, 2, s.124-172.
- Kesgin B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale:Sosyal Belediyecilik, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26, 169-180.
- Macpherson, S.,Silburn, R. (1998). TheMeaningandMeasurement of Poverty, J.Dixon& D. Macarow (Eds.), Poverty(pp.1-20), A Persistent Global Reality, Routledge.
- Mahon, R. &Macdonald, L. (2010). Anti-PovertyPolitics in Toronto andMexico City, Geoforum, 41, 209-217.
- Marshall, G. (1999), Sosyoloji Sözlüğü, (çev: O. Akınhay, D. Kömürçü), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları,
- Mingione, E.(2011). Güney Avrupa Refah Modeli ve Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Mücadele. A. Buğra, Ç. Keyder (Ed.),Sosyal Politika Yazıları içinde (261-286), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Misturelli, F.&Heffernan,C. (2008). “What is poverty? A Diachronic Exploration of theDiscourse on Povertyfromthe 1970s tothe 2000s. TheEuropeanJournal of Development Research, 20, 666-684.
- Oyen, E. (1992). SomebasicIssues in comparativepovertyresearch, International SocialScience Journal,44, 615-626.
- Önen, S. M.(2010). Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği, Sayıştay Dergisi, 79, 63-95.
- Sallan Gül, S.(2002). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelenin Sosyolojik Boyutu: Göreliden Mutlak Yoksulluğa, Y. Özdek(Ed.), Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları içinde (107-118), Ankara: TODAİE Yayınları.
- Sengenberger W. (2001). “DecentWork: The International LabourOrganization” Agenda, Dialogue + Cooperation 2, 39-55, <http://library.fes.de/pdf-files/iez/global/02077.pdf>. Erişim:04.01.2016.
- Şenses, F. (2014). Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, İstanbul: İletişim Yayınları.
- The Urban Government (1996-97). The Urban Environment, Oxford UniversityPress, World Resources, Habitat II.
- Torlak, S. E, Yavuzçehre, Pınar S. (2008). Denizli Kent Yoksullarının Yaşam Kalitesi Üzerine Bir İnceleme, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 2, 23-44.
- TÜİK. (2008). Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi 6, Ankara.
- Türkdoğan, O.(2003). Türk Toplumunda Yoksulluk Kültürü”, Yoksulluk,1. Ulusal Yoksulluk Sempozyumu, Cilt I, İstanbul: Deniz Feneri Derneği Yayınları, 104-109.
- Wilson, W. J. (1998). “WhenWorkDisappears: New ImplicationsforRaceandUrbanPoverty in the Global Economy”. Centrefor Analysis of SocialExclusion, London School of Economics,17, 24-31.
- World Bank. (2000/2001). World Development Report, AttackingPoverty, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11856>. Erişim:11.01.2016.